

200 í Cippo

200 spældi herfyri eina frálíka konsert í Hal D í Keypmannahavn, konsertin fekk avbera góð ummæli. Leygarkvöldið sleppa føroyingar at uppliva bólkin á føroyskari grund í Cippo.

200 fór við fløguni Viva La Republica frá at vera ein undirgrundspunkbólkur til at vera ein av best umtóktu føroysku bólkunum, og fløgan varð fylgd upp av nógvum og góðum konsertum kring alt landið og ja, alt Kongaríkið og Ísland.

Í ár hevur bólkurin givið fløguna Graceland út, verið eitt av høvuðsnøvnunum á G!, spælt á Spot Festivalinum og á Roskilde Festivalinum, og nú seinast á Nordatlantisk Musikfestival. Men nú er 200 altso aftur í Føroyum og fer á pall mitt í mentanargøtuni, Tórsgøtu.

nud

Kynjafatan í Mettustovu

Kynjafatan - ein konstrueraður ella ein natúrligur munur á báðum kynjunum?

Mánakvöldið 20. november kl. 20 verður kafékvöld í Mettustovu. Randi Kúrberg fer at halda fyrilestur um kynjafatan. Heitið á fyrilestrinum er: »Kynjafatan - ein konstrueraður ella ein natúrligur munur á báðum kynjunum«.

Randi Kúrberg lesur føroyskt á Føroyamálsdeildini og er í lètuni í ferð við at skriva MA-ritgerð sína.

Øll eru hjartaliga vælkomín oman í Mettustovu at hoyra meira um hetta evni og fáa ein drekkamun samstundis, sigur Kvinnufelagið í Havn.

Søguflutningur suðureftir

Stórt føroyskt søgusavn á týskum

Turið Sigurðardóttir,
lektari

“Von Inseln weiss ich...”
Geschichten von den Färöern.
Givið út og skrivað eftirmála
hava Verena Stössinger og
Anna Katharina Dömling.
Unionsverlag. Zürich 2006.

Týðingar úr føroyskum í týskmæltu heiminum

Í summar kom út savn av yrkingum eftir Guðrið Helmsdal í týskari týðing. Týsk-føroyska vinafelagið varð stovnað 1988 og hevur síðani givið út limablaðið Tjaldur við greinum um føroysk evni og ummælum um føroyskar bókur; felagið gav í 2005 út nýggja útgávu av týsku týðingini frá av føroyafrágreiðing Lucas Debesar við gjølligari grein eftir um Føroyar í søguligum týskum bókum. Nú í heyst er útkomið eitt stórt føroyskt søgusavn á týskum á forlagnum Unionsverlag í Zürich. Bókin eitur eftir fyrstu orðunum í gamla fosturlandssangi Fríðriks Petersens, “Eg oyggjar veit”: “*Von Inseln weiss ich...*”. Tvær kvinnur hava greitt bókina úr hondum, Verena Stössinger, f. 1951 í Luzern, og Anna Katharina Dömling, f. 1972 í Hamburg. Verena Stössinger er rithøvundur og hevur lisið norðurlendsk mál og bókmentir í Basel og Árhús. Nýggjasta bók hennara, skaldsøgan *Spielzeit Nummer zwölf* (Spælitíð nummar tólv) kom út í 2004. Anna Katharina Dömling hevur lisið norðurlandmál í Kiel og Uppsala. Hon starvast á norðurlendsku deildini á lærda háskúlanum í Zürich.

Føroyskar søgur frá 1900 til í dag
Elsta søgan í *Von Inseln weiss ich...* er søgnin um Beintu og Petur Arrebo í uppskriftini hjá Jákupi doktara Jakobsen, prentað í Sagnum og ævintýrum 1898-1902. Hon telst ikki til tað bókmentaslagið stuttsøgu, men undirheitið á savninum er heldur ikki stuttsøgur, novellur, men tað víðara *søgur*, og tað er søgnin um Beintu sjálvandi, og niðurskrivað kann hon kallast ein *undanformur* til føroyskan prosaskaldskap. Tann yngsta søgan í bókini er “Placebo” (*Mjørki í heilum*) eftir Elias Askham (f. 1977). Týðarar eru 8 í tali, 5 kvinnur og 3 menn. Inga Meincke, f. 1963 í Hamburg, hevur týtt flestar, 14 søgur, 3 av teimum saman við øðrum. Inga hevur lisið norðurlandmál, heimspeki og romonsk mál og hevur skrivað doktoraritgerð um N.F.S. Grundtvig. Hon hevur týtt yrkingar eftir Tórodd Poulsen og skrivað grein um hann (“Schreiben sehen. Tóroddur Poulsens “visuelle Dichtung””) í: *Bild durch Schrift, Zum visuellen Diskurs in der skandinavischen Gegenwartsliteratur* s. 83-99, ritstj. Hanna Eglinger/Annegret Heitmann. Rombach Verlag 2002).

Inga býr í München og er sjálvstøðugur undirvísari og týðari. Hinir týðararnir eru Renke Borchert, Kirsten Brix, Ernst Krenn, Gisela Perlet, Birgit Rummel og Detlef Waldraut, sum í mong ár var formaður í týsk-føroyska vinafelagnum.

Onnur søvn av týddum føroyskum søgum

Von Inseln weiss ich er ikki fyrsta føroyska søgusavn á týskum: Í 1957 kom út *Abal und die Möwen* við 15 søgum og hugleiðingum eftir Sverra Patursson, eftirmála og viðmerkingum eftir týðaran, eysturíkaran Ernst Krenn, sum í sínari tíð var nógv í Føroyum og skrivaði í bløðini undir dulnevnum Álvur við Gjógv. Týðing hansara av “Ábali” er í tí nýggja søgusavninum, sum man vera tað størsta av føroyskum stuttprosa, sum út er givið.

Savnrit við søgum eftir menn

Tað savnið, sum kemur *Von Inseln weiss ich...* næst í vavi, er helst *Faroese Short Stories* (1972) við 25 stuttsøgum eftir 11 høvundar; Hedin Brønner týddi, skrivaði inngang og viðmerkingar, The

American-Scandinavian Foundation gav út. Eldri norðurlendsk savnrit av týddum føroyskum stuttprosa eru *Færøske fortællere. Et prosa-udvalg ved Povl Skårup og Søren Koustrup* (1968), inngang skrivaði Ole Jacobsen, bókmentafrøðingur úr Vági, búsettur í Keypmannahavn. Týðararnir eru Povl og Gunnvá Skårup og Ole Jacobsen, Norrøna felagið í Danmark gav út, permumynd teknaði Bárður Jákupsson. Eisini hetta savnið leggur fyrir við søgn, Floksmonnum í uppskriftini hjá P.L. Panum frá 1846, einari uppskrift, ið er dømi um flutning úr munnligum formi í skrivligan form, sum *samstundis* er flutningur millum mál: úr føroyskum í danskt. Floksmonnum á baki er søgnin um Uppsala-Pætur í uppskrift J. Jakobsens. Høvundarnir í hesum savninum, sum gongur frá Sverra Patursson til Jens Paula Heinesen, eru allir menn. - *Færøyske fortællere. Noveller* (1979), Hedin Brønner valdi, týddi og skipaði eisini hetta savnið; William Heinesen myndskryddi, og Gyldendal, Norsk Forlag í Oslo gav út. Savnið røkkur frá M.A. Winther til Gunnar Hoydal; Ebbi Lindberg, Birgitta Hylin, Ulla Clausén og Lars Gunnar Olsson týddu, Felagið Svøriki-Føroyar gav út. - *Fyrste ferda bort. Færøyske noveller* (1993), er savn í nýnorskari týðing, sum

undiritaða legði til rættis saman við týðarunum Idar Stegane og Gudlaug Nedrelid, forlagið Det norske Samlaget gav út. Hetta eru samtíðarsøgur frá Magnusi Dam Jacobsen til Rachel Helmsdal ella frá 1976 til 1990 – nevast kann, at Magnus Dam Jacobsen er ikki við í *Von Inseln...*; - tað seinasta savnið, ið skal nevast, er *En vandhistorie og andre færøske fortællinger* (1994), Kirsten Brix valdi og týddi til danskt, Vindrose gav út; hetta eru eisini samtíðarsøgur, komnar á prent í árunum 1982-1992, nýggju søgur eftir fimm høvundar, sum allir eisini eru umboðaðir í *Fyrste ferda bort*. Í hesum trimum seinast nevndu søvnunum eru kvinnur millum høvundarnar.

Úrvalið í Von Inseln weiss ich...

Í bókini eru 28 søgur eftir 25 høvundar, 21 menn og 7 kvinnur. Ein skjót samanbering vísir, at umleið *triðingur* søgunum í *Von Inseln weiss ich* er umboðaður í onkrum av teimum omanfyri nevndu søvnunum. Millum klassikarar, sum ganga aftur, eru Ábal, Maður kemur aftur at húsum, Purkhús, Einsamallur í Lítlu Dimun, Vátligt heimbylí, Hjartasorg, Gestur, Juli, Frostrósan. Aðrar eru umboðaðar í týddum einstaklingssøvnunum, t.d. Undir tinum veingjabreiði á donskum (1984) og svenskum (1986). Men av teimum nýggjaru søgunum koma fleiri her fyrstu ferð í týðing, og í hesum færunum hava útgevararnir ikki havt eldri søvn at skeita eftir. Serliga tá ið um samtíðarskaldskap ræður, fara áskoðanirnar at vera ymiskar um úrvalið av høvundum og søgum. Í eftirmálanum geva útgevararnir eitt yvirllit yvir føroyskar bókmentir og greiða eisini frá úrvali sínum: Endamálið var

eitt savn, sum vísti ein samanhag í føroyskum bókmentum. Henda ætlanin ger t.d., at eisini lítið kendar søgur eru við. Strembanin eftir heild sæst aftur í heitinum á bókini, sum ikki bara er *fyrsta regla* í einari av elstu og kendastu tjóðskaparyrkingunum, men eisini *seinastu orðini* í “Hovmeistararum” eftir Jóanes Nielsen. Tulkad út frá søguni hjá Jóanesi og dagsins umrøðu fáa orðini nýggja vidd. Tað er heldur ikki av tilvild, at teksturin, sum Jørgen-Frantz Jacobsen eigur í bókini, er 2. kapitull í *Barbaru*, “Einkjan á garðinum”, og ikki t.d. “Den yderste kyst”, ið er at síggja í ymsum savnritum. Kapitlið er nevniliga knýtt at fyrsta tekstinum í bókini, “Beintu og Peder Arrheboe”. Tað hevði borið til at nevnt nógv fleiri dømi um tað margfalda sambandið millum tekstirnar, hvussu teir “tosa saman”, júst sum útgevararnir greiða frá í eftirmálanum.

Tann fólksliga søgan um brøgd á sjógv og landi ella tann ógvisluga skemtisøgan – báðar eiga sín hevdvunna part av føroyskum bókmentum – eru lítið umboðaðar, um enn ikki einki (“Maður kemur aftur at húsum”); tess meira er av søgum, har tann innari einstaklingurin í samspæli sínum við umhvørvið er í miðdepli. Temu, ið standa fram, eru t.d. lívið skuggamegin í samfelagnum, frystar og særðar sálir, børn ið uppliva miskunnarloysi fyrstu ferð mitt í tí sum tykist ein ómetaligur idýllur, óskilvís trongd og trá, ið brýtur forðingar, ungdomur á vegamóti. Broytingarnar í bókmentliga forminum trína fram so hvørt, sum líður gjøgnum bókina, frá fólksligari til sálarfrøðiliga og lýriska realismu og modernismu. Yvirhøvu eitt savn, har samspæl millum tekstir skapar dýnamikk, og flestir av